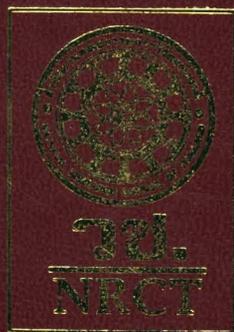

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

190746

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
(Final Report)

แนวคิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล :
บทสังเคราะห์ประสบการณ์จากผู้นำท้องถิ่น
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โดย

ศุทธิกานต์ มีจั้น

จิตรากรณ์ สมยานนทนากุล

พนารัตน์ มาศสมาดล

วิทยาสังการเมื่องกาชปกครอง มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ประเภททุนวิจัยโครงการสนับสนุนการวิจัยเพื่อส่งเสริมการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม

ประจำปี 2553

งบประมาณของสำนักคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

600255904

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

190746

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

แนวคิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล :
บทสังเคราะห์ประสบการณ์จากผู้นำท้องถิ่น
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โดย

ศุทธิกานต์ มีจั่น
จิตรภรณ์ สมยานนทนากุล
พนารัตน์ มาศฉมาดล

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ประเพณีวิทยุโครงการสนับสนุนการวิจัยเพื่อส่งเสริมการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม

ประจำปี 2553

งบประมาณของสำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เกิดขึ้นได้ด้วยการสนับสนุนจากสำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ(วช.) ซึ่งนอกจากงบประมาณแล้วยังได้ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ ตลอดจนอนุเคราะห์ขยายเวลาในการศึกษาเพื่อให้คณะผู้วิจัยสามารถดำเนินงานศึกษาได้อย่างมีทิศทางและมีเวลาในการทำงานอย่างเต็มที่

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ บุคคลหลายท่านซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี อันได้แก่ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ตอบแบบสอบถามและผู้เข้าร่วมการประชุมเพื่อขอรับฟังความคิดเห็นทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลและร่วมแบ่งปันประสบการณ์อันหาค่ามิได้ให้แก่คณะผู้วิจัย ขอขอบคุณ อาจารย์ปรีชญาณ นักร้อง ที่ให้ความช่วยเหลือในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ รวมทั้งอาจารย์สิริกุล สุวินทวงศ์ ผู้ช่วยนักวิจัยและผู้ช่วยเก็บข้อมูลทุกท่านซึ่งมีส่วนร่วมลงพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ ท้ายที่สุดขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์สีดา สอนศรี คณบดีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ปรึกษาโครงการ ซึ่งได้ให้คำแนะนำต่างๆ อันเป็นประโยชน์ตั้งแต่การเสนอร่างโครงการจนงานวิจัยนี้เสร็จสิ้น

คณะผู้วิจัย

กรกฎาคม 2555

บทคัดย่อ

190736

งานวิจัยเรื่อง “แนวความคิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล: บทสังเคราะห์ประสบการณ์จากผู้นำท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” เกิดจากข้อสังเกตที่ว่า ในการพัฒนาท้องถิ่นนั้น หากจะต้องการให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและสามารถบูรณาการความร่วมมือจากทุกกลุ่มในท้องถิ่นเข้ามาได้ด้วยกันได้นั้น ผู้บริหารประเทศจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนว่า ความคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักการธรรมาภิบาลนั้น มีความสอดคล้องและมีแนวทางในการปฏิบัติจริงในพื้นที่อย่างไร

การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาประสบการณ์จากการทำงานเพื่อการพัฒนาของผู้นำท้องถิ่นโดยประยุกต์กับกรอบแนวคิดธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียง (2) เพื่อนำบทเรียนของผู้นำท้องถิ่นมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางประชาธิปไตยที่อยู่บนพื้นฐานของความหลากหลายทางวัฒนธรรม

คณะผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อยและการประชุมเพื่อขอความคิดเห็น) ประกอบการวิจัยเชิงสำรวจ (แบบสอบถาม จำนวน 1,200 ชุด) โดยได้คัดเลือกให้จังหวัดสุรินทร์เป็นตัวแทนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จังหวัดมหาสารคามเป็นตัวแทนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง และจังหวัดอุดรธานีเป็นตัวแทนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน รวมเป็นจำนวน 9 พื้นที่ สำหรับประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้นำท้องถิ่นซึ่งคณะผู้วิจัยได้ประเภทของผู้นำออกเป็น 2 ประเภท คือ ประชาชนชาวบ้านหรือผู้นำตามวัฒนธรรมและจารีตประเพณี และผู้นำขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำมีการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงและธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานโดยพยายามปรับหลักการให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า หากหลักการข้อใดในหลักธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งที่มียุทธศาสตร์แล้วหรือได้รับการเชิดชูอยู่แล้วในท้องถิ่นนั้น เช่น หลักคุณธรรมจริยธรรม การปรับใช้หลักการดังกล่าวจะไม่ยุ่งยากซับซ้อนมากนัก แต่หากหลักการข้อใดที่ประชาชนในท้องถิ่นไม่คุ้นเคย เช่น หลักนิติธรรม ผู้นำจะมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นปฏิบัติตามหลักการดังกล่าว นอกจากนั้นจากการสำรวจในภาพรวมยังพบว่า ประชาชนของทั้ง 3 จังหวัด มีความคิดเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นมีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลางถึงมาก โดยผู้นำท้องถิ่นมีการบริหารงานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (3.41) มากกว่าหลักธรรมาภิบาล (3.38) ไม่มากนัก

จากผลการวิจัยดังกล่าวนำมาสู่การสังเคราะห์กรอบแนวคิดและแนวทางปฏิบัติของผู้นำท้องถิ่นซึ่งพบว่า ปัจจัยที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามแนวทางของหลักธรรมาภิบาลและหลักเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ (1) การพัฒนาคน โดยผู้นำท้องถิ่นต้องเป็นผู้กระตุ้นและเป็นผู้ดำเนินการลงมือทำให้ดูเป็นตัวอย่าง (2) การพัฒนาโครงสร้าง ซึ่งจะส่งผลต่อการเกิดขึ้นของความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนท้องถิ่นของประชาชน ทั้งนี้ผู้นำจึงจะต้องพัฒนาโครงสร้างใน 3 ด้านคือ โครงสร้างทางการเมืองการ

ปกครอง (Political Structure) โครงสร้างทางเศรษฐกิจ (Economic Structure) และโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรม (Socio - cultural Structure)

สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อเป็นความรู้ในการพัฒนาท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีดังนี้

1. ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการปรับปรุงและพัฒนากฎระเบียบที่เป็นบรรทัดฐานของสังคมและท้องถิ่น โดยคณะผู้วิจัยเสนอให้มีกฎหมายต้นแบบเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่น (Model Law) ยิ่งไปกว่านั้นควรมีการพัฒนากลไกใหม่ที่มีสถานะทางกฎหมายในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืนอย่างเป็นระบบและควรปรับปรุงกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของชุมชนที่มีอยู่แล้วแต่เดิมไม่ให้ถูกทำลายโดยระบบทุนนิยมเสรี

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ คณะผู้วิจัยเสนอให้มีการจัดตั้งรูปแบบขององค์กรกระจายอำนาจทางพื้นที่เพื่อความเหมาะสมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรของชุมชน โดยเสนอให้สร้างกลไกการบริหารท้องถิ่นที่ควรประกอบด้วย 2 กลไก คือ กลไกการปกครองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอำนาจในการบริหารจัดการตนเองของประชาชนในท้องถิ่นด้วยรูปแบบและกลไกของกลุ่มประชาสังคม

3. ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาบนพื้นฐานของความเข้าใจวัฒนธรรม สำหรับข้อเสนอที่เกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงที่ว่า หากผู้นำต้องการที่ประสบความสำเร็จในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่จะต้องคำนึงถึงปัจจัยทางวัฒนธรรม หมายความว่า ในการกำหนดนโยบายใดนั้น ผู้นำควรต้องทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้กับแง่มุมเฉพาะทางวัฒนธรรมในพื้นที่ของตนเอง และควรปรับบทบาทจากการเป็นผู้นำเชิงสั่งการเป็นผู้นำเชิงประสานงาน โดยควรเป็นเสมือนข้อต่อให้กับองค์ความรู้สมัยใหม่และองค์ความรู้พื้นฐานของชุมชน นอกจากนี้ยังควรเน้นการทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง มากกว่าการสั่งการเชิงนโยบายหรือการให้แนวคิดหรือนโยบายเท่านั้น ท้ายที่สุด ผู้นำควรส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลายซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยอาจจะเป็นกิจกรรมที่ริเริ่มโดยชุมชนหรือกิจกรรมที่ริเริ่มโดยผู้นำ ทั้งนี้ลักษณะสำคัญของกิจกรรม คือต้องมีความต่อเนื่อง และต้องรวบรวมเอาทุกกลุ่มในพื้นที่หรือในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมไปถึงการจัดให้มีการประเมินผลของกิจกรรมผ่านช่องทางทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

คำสำคัญ : การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน , ธรรมาภิบาล , ผู้นำท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

190746

This research entitled *The Sustainable Development Concepts According to Good Governance Principles: The Synthesis of Northeastern Local Leaders' Experiences* stems from the notion that if a leader wants to sustainably develop a local area by including cooperation from all groups of local people, s/he needs to have knowledge on the practices of Good Governance. Also, s/he should know how compatible the theoretical knowledge on Good Governance and the reality in the area is.

This research aims to (1) synthesis the Northeastern local leaders' experiences of applying the principles of Good Governance and the Sufficiency Economy framework to local development and (2) develop a conceptual framework, based on the experiences of local leaders, for the Thai Northeastern local development of democratic countries on the basis of cultural diversity.

The research applies both qualitative methods (in-depth interview, focus group and brainstorming) and a questionnaire survey of 1,200 informants. The research sites include *Surin, Mahasarakham* and *Udonthani* each of which represents the provinces in the lowest, middle and highest parts of the Northeastern region, respectively. The key informants (local leaders) are divided into two groups: traditional leaders and leaders of local authorities (District Administration Organisation).

The findings reveal that local leaders have applied the principles of Good Governance and the Sufficiency Economy framework into their administration. They have tried to adjust the principles in accordance with particular socio-cultural contexts in each area. It should be noted that in the area where some practices in accordance with good governance and sufficiency economy had already existed and been valued by villagers, the leaders can apply the principles of good governance and the sufficiency economy framework without much difficulty. On the contrary, if local people are unfamiliar with the principles and the framework such as the Rule of Law, local leaders need to put more efforts to encourage them to follow the principles and the framework. Moreover, the survey results show that the scale of local leaders' application to the principles of Good Governance and Sufficiency Economy ranges from medium to high. Also, the scale of the leaders' application of the principles of Sufficiency Economy (3.41) is a bit higher than their application of the principles of Good Governance (3.38).

Based on the findings, the researchers synthesize the local leaders' experiences and design a conceptual framework and a practicing guidance for the leaders. The key issue of this framework and guidance is that there are two factors contributing to an effectiveness of local leaders' practices following the principles of Good Governance and Sufficiency Economy. First, local leaders must encourage villagers to practice good governance and sufficiency economy and act as the role models of successful practitioners. Second, the leaders need to develop political, economic and socio-cultural structures that enhance a sense of belonging among villagers.

Recommendations are given as follows:

1. With regards to policy recommendations, the researchers suggest that the state authorities should formulate a model law on local authorities. This is to improve the normative law of society and of local community. Also, the state authorities should establish new juridical mechanisms for enhancing job opportunities in the local areas in a more systematic and sustainable way. Finally, in order to resist the threats of capitalism, they should strengthen the law of community rights protection.
2. For practical recommendations, the researchers propose to establish two administrative devices based on the concept of decentralisation to empower locally initiated organisations. These devices include (1) the local administrative organisations and (2) the civil society forms of mechanisms for local communities to self-regulate.
3. The researchers propose for culture-based development. This is based on the empirical findings indicating that local leaders who wish to apply the principles of Good Governance and Sufficiency Economy successfully need to take cultural aspects into their considerations. This means that in the policy-making process, local leaders must profoundly understand the uniqueness of their own area. Local leaders should change from being a commanding leader to a coordinating leader. They should integrate new knowledge and traditional beliefs. Moreover, they should act as role models of successful practitioners of the principles of Good Governance and Sufficiency Economy. Lastly, local leaders should promote various activities on people's participation. Initiated by either local leaders or villagers, these activities should be consistently organised. They should incorporate all groups of villagers in the community. Also, the participants should access both formal and informal channels to evaluate the activities.

Keywords : Sustainable Development ,Good Governance ,the Northeastern Local Leaders

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ

บทคัดย่อ (Abstract)

ก-ง

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

2.1 การพัฒนาอย่างยั่งยืน	5
2.2 หลักธรรมาภิบาล	12
2.3 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	30

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 พื้นที่ตัวอย่าง	50
3.2 กลุ่มตัวอย่าง	56
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	57
3.4 การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล	58
3.5 การเก็บข้อมูลภาคสนาม	59

บทที่ 4

การดำเนินนโยบายและบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.1 ความเป็นมาของการพัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	60
4.2 แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	68

บทที่ 5

ประสบการณ์ของผู้นำท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่

5.1 ประสบการณ์ของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม	76
5.2 ประสบการณ์ของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี	84
5.3 ประสบการณ์ของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์	94

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 6	ความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียง	
6.1	ข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถาม	107
6.2	ผู้นำท้องถิ่นกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล	113
6.3	ผู้นำท้องถิ่นกับการปฏิบัติงานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	116
6.4	การวิเคราะห์ตัวแปรที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียง	120
บทที่ 7	บทสังเคราะห์ประสบการณ์ของผู้นำท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
7.1	บทเรียนของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนตามหลักธรรมาภิบาลและหลักเศรษฐกิจพอเพียง	163
7.2	การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำท้องถิ่น	187
7.3	ข้อสังเกตจากบทเรียนของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนตามหลักธรรมาภิบาลและหลักเศรษฐกิจพอเพียง	189
7.4	ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้นำท้องถิ่น	190
บทที่ 8	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
8.1	ตัวแบบแนวคิดของผู้นำและการประยุกต์ใช้ในการบริหารงานท้องถิ่น	193
8.2	ตัวแบบหลักธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียงในวิถีชีวิตทางวัฒนธรรม	194
8.3	ข้อเสนอแนะ	197
	รายการอ้างอิง	
	ภาคผนวก	

สารบัญญัตินี้

ตารางที่	หน้า	
2.1	แสดงดัชนีชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	10
2.2	แสดงเส้นความยากจน จำนวนและสัดส่วนคนจน ช่องว่างความยากจน และความรุนแรงของปัญหาความยากจน ปี 2537 - 2549	39
2.3	แสดงจำนวนหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกตามภาค พ.ศ. 2539 - 2552	39
2.4	แสดงความแตกต่างระหว่างปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักความคุ้มค่า	50
3.1	แสดงรางวัลและผลงานดีเด่นด้านธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียงที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นพื้นที่ตัวอย่างในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี มหาสารคามและสุรินทร์ได้รับ	51
3.2	แสดงจำนวนประชากรสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างและจำนวนองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นพื้นที่เก็บข้อมูล	57
3.3	แสดงการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของการทดสอบแบบสอบถาม	58
4.1	แสดงสิ่งที่ชาวบ้านและชุมชนได้รับจากผู้นำ	72
6.1	แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดอุดรธานี มหาสารคามและสุรินทร์จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระดับรายได้ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ในพื้นที่	109
6.2	แสดงสรุปข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามในจังหวัดอุดรธานี มหาสารคามและสุรินทร์	112
6.3	แสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล	113
6.4	แสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล เปรียบเทียบจังหวัดอุดรธานี มหาสารคามและสุรินทร์	115
6.5	แสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	117
6.6	แสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เปรียบเทียบจังหวัดอุดรธานี มหาสารคามและสุรินทร์	118
6.7	แสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียง	119
6.8	แสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียง	120
6.9	แสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามถิ่นที่อยู่อาศัย	121

สารบัญดาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
6.10	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลจำแนกตามถิ่นที่อยู่อาศัย	122
6.11	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลด้านนิติธรรม จำแนกตามถิ่นที่อยู่อาศัย	122
6.12	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลด้านคุณธรรม จำแนกตามถิ่นที่อยู่อาศัย	123
6.13	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามถิ่นที่อยู่อาศัย	124
6.14	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่น ตามหลักธรรมาภิบาลด้านความรับผิดชอบ จำแนกตามถิ่นที่อยู่อาศัย	124
6.15	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลด้านความคุ้มค่า จำแนกตามถิ่นที่อยู่อาศัย	125
6.16	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามถิ่นที่อยู่อาศัย	125
6.17	แสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามเพศ	126
6.18	แสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามอายุ	127
6.19	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลในแต่ละกลุ่มช่วงอายุ	128
6.20	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลด้านคุณธรรม ในแต่ละกลุ่มช่วงอายุ	129
6.21	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลด้านโปร่งใส ในแต่ละกลุ่มช่วงอายุ	130
6.22	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ด้านมีส่วนร่วม ในแต่ละกลุ่มช่วงอายุ	130

สารบัญญัตราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
6.23	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลด้านความรับผิดชอบ ในแต่ละกลุ่มช่วงอายุ	131
6.24	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลด้านความคุ้มค่า ในแต่ละกลุ่มช่วงอายุ	132
6.25	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักความพอเพียง ในแต่ละกลุ่มช่วงอายุ	132
6.26	แสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามระดับการศึกษา	133
6.27	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ในแต่ละระดับการศึกษา	135
6.28	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส ในแต่ละระดับการศึกษา	136
6.29	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ด้านการมีส่วนร่วม ในแต่ละระดับการศึกษา	137
6.30	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ด้านความรับผิดชอบ ในแต่ละระดับการศึกษา	138
6.31	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ด้านความคุ้มค่า ในแต่ละระดับการศึกษา	139
6.32	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักความพอเพียง ในแต่ละระดับการศึกษา	140
6.33	แสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามอาชีพ	141
6.34	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลด้านนิติธรรม ในแต่ละกลุ่มอาชีพ	142
6.35	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ด้านความโปร่งใส ในแต่ละกลุ่มอาชีพ	143

สารบัญญัตราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
6.36	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ด้านการมีส่วนร่วม ในแต่ละกลุ่มอาชีพ	143
6.37	แสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามระดับรายได้	144
6.38	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ในแต่ละระดับรายได้	145
6.39	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ด้านนิติธรรมในแต่ละระดับรายได้	146
6.40	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ด้านคุณธรรม ในแต่ละระดับรายได้	147
6.41	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส ในแต่ละระดับรายได้	148
6.42	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ด้านการมีส่วนร่วม ในแต่ละระดับรายได้	148
6.43	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ด้านความรับผิดชอบ ในแต่ละระดับรายได้	149
6.44	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลด้านความคุ้มค่า ในแต่ละระดับรายได้	150
6.45	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักความพอเพียงในแต่ละระดับรายได้	151
6.46	แสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามระยะเวลาในการอาศัยในพื้นที่	152
6.47	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ในแต่ละกลุ่มระยะเวลาในการอาศัยในพื้นที่	153

สารบัญญัตินี้ (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
6.48	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ด้านนิติธรรม ในแต่ละกลุ่มระยะเวลาในการอาศัยในพื้นที่	154
6.49	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ด้านคุณธรรม ในแต่ละกลุ่มระยะเวลาในการอาศัยในพื้นที่	155
6.50	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ด้านโปร่งใส ในแต่ละกลุ่มระยะเวลาในการอาศัยในพื้นที่	156
6.51	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ด้านการมีส่วนร่วม ในแต่ละกลุ่มระยะเวลาในการอาศัยในพื้นที่	158
6.52	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ด้านความรับผิดชอบ ในแต่ละกลุ่มระยะเวลาในการอาศัยในพื้นที่	159
6.53	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลด้านความคุ้มค่า ในแต่ละกลุ่มระยะเวลาในการอาศัยในพื้นที่	160
6.54	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักความพอเพียง ในแต่ละกลุ่มระยะเวลาในการอาศัยในพื้นที่	161
6.55	แสดงปัจจัยที่ส่งผลและไม่ส่งผลต่อความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของผู้นำ ท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลและหลักเศรษฐกิจพอเพียง	162
7.1	แสดงระดับความพึงพอใจของแกนนำชุมชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลวังแสง จำแนกเป็นรายด้าน	183
7.2	แสดงการเปรียบเทียบกิจกรรมของผู้นำที่สอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำท้องถิ่น	188

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	แสดงมิติการพัฒนาเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	9
2.2	แสดงกรอบแนวคิดภาพรวมของหลักธรรมาภิบาลในประเทศสิงคโปร์ (Principles of Governance in Singapore)	21
2.3	แสดงพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ของ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	37
2.4	แสดงกิจกรรมของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	38
2.5	แสดงจุดเน้นในการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-10	41
2.6	แสดงวิสัยทัศน์การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย	41
2.7	แสดงการสรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	42
2.8	แสดงกรอบแนวคิดของหลักการความคุ้มค่า	44
2.9	แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย	49
3.1	แสดงลำดับขั้นในการเลือกพื้นที่ในการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น	56
4.1	แสดงแนวคิดเศรษฐกิจสามขา ตามแนวคิดของครูสน รูปสูง	71
4.2	แสดงภาพจำลองบทบาทที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ประสานงาน ส่วนประชาชนเป็นผู้ดำเนินการและตรวจสอบ กรณีองค์กรบริหารส่วน ตำบลวังแสง	73
4.3	แสดงแบบจำลองการบริหารงานแบบความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ กรณีเทศบาลนครอุดรธานี	74
6.1	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนต่อการ ปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลในแต่ละด้าน	114
6.2	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนต่อการ ปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลในแต่ละด้าน เปรียบเทียบจังหวัดอุดรธานี มหาสารคามและสุรินทร์	116
6.3	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำ ท้องถิ่นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละด้าน	117
6.4	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้นำ ท้องถิ่นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละด้าน เปรียบเทียบจังหวัด อุดรธานี มหาสารคามและสุรินทร์	119

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
6.5	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียง โดยเปรียบเทียบจังหวัดอุดรธานี มหาสารคามและสุรินทร์	120
7.1	แสดงลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น	174
7.2	แสดงแนวทางและวิธีการปฏิบัติงานตามหลักความรับผิดชอบต่อ	178
7.3	แสดงแนวความคิดการบริหารงบประมาณให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น	181
8.1	แสดงตัวแบบหลักธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียงในวิถีทางวัฒนธรรม	197